

Tanntekniker Ulf R. Bjerke:

Etikk – moral – og prinsipper

Refleksjoner rundt importproblematikken ...

Norges Tannteknikerforbund (NTTF) har gjennom et utrettelig styrearbeid over mange år ivret for å få vårt utdanningssystem opp på høyskolenivå. Et arbeid som fikk sitt endelige resultat ved opprettelsen av tannteknikerlinjen ved Høyskolen i Oslo (HiO) høsten 1999.

1. januar 2003 ble også vårt yrke i tillegg tilkjent autorisasjon, noe som ytterligere skulle understøtte fagets ønske og vilje til å utøve sitt yrke under solide og dokumenterte forhold.

Styret i NTTF har, i tillegg til å arbeide med alle løpende saker, også drevet et kontinuerlig arbeid rettet mot å ivareta norske tannteknikeres interesser i videste forstand. Herunder også å sørge for, i den grad vi kan, å trygge arbeidsplassene ved våre norske tanntekniske laboratorier.

At vårt fag og vi som enkeltpersoner alltid vil måtte forholde oss til de samfunnsmessige forhold og markedsmekanismer som til en hver tid gjelder, er selvsagt. Bransjen har i likhet med andre måttet møte utfordringer ved importerte arbeidere fra lavkostnadsland. Dette er utfordringer vi har tatt – og tar – på alvor, og tannteknikerbransjen og den enkelte tanntekniker/laboratorieieier må selv finne og velge sin måte å møte importproblematikken på. Vi som tillitsvalgte i NTTF, bør alltid søke etter redelige og saklige argumenter når importproblematikken skal debatteres.

Hele den vestlige verdens handel og økonomi er basert på markedsliberalistiske ideer. Fri flyt av varer og tjenester over landegrenser er et begrep den frie verden for lengst har manifestert. Ikke desto mindre betinger selv disse frie markedsidealene et visst rammeverk av lover og regler for å ivareta et rettferdighetsprinsipp for aktørene. Derfor vil det for eksempel være svært konkurransevridende og direkte urettferdig hvis enkelte aktører i et åpent marked

får fordeler – eller blir unntatt fra å følge de regler eller pålegg andre aktører i samme bransje blir pålagt.

Norske myndigheter har altså gitt norske tannteknikere en høyskoleutdanning som skal gi den enkelte et solid ståsted for sin yrkesutøvelse. Der nest har vi fått vår autorisasjon, som skal verifisere vår dokumenterte kunnskap. Begge forannevnte momenter er en så god sikkerhet som mulig for at det svakeste leddet og sluttbrukeren – nemlig pasienten – får et produkt som er ivaretatt på best mulig måte. Kan og skal da de samme norske myndigheter stilltiende godta at tanntekniske produkter kan importeres til Norge av personer som ikke har noe med tannteknikk å gjøre, men som ser dette som et marked og en mulighet til fortjeneste?

Når aktører som disse importerer tanntekniske produkter, vil de per definisjon ikke være produsenter, men leverandører, og det vil dermed bli moms på deres leveranser og tjenester. Her finnes åpenbare og godt dokumenterte misligheter myndighetene synes å lukke øynene for. Hadde våre myndigheter, som i sin iver etter å lovregulere og tøyte alle bevegelser, også hatt et øye til alle bransjers mer eller mindre useriøse ledd, hadde kanskje hverdagen for de aktører og bransjefolk som ønsker å gjøre et seriøst stykke arbeid blitt noe lettere.

Vil ikke norske myndigheter se de åpenbare konkurranseforskjeller som eksisterer innad i det norske tannteknikermiljøet, og vil deres mangel på handlekraftig inngripen bidra til å undergrave og svekke en hel næring?

Ingen kan vel med hånden på hjertet mene at dette kan tjene noen. En utarming og svekkelse på alle plan av det norske tanntekniske miljøet vil på sikt også bidra til en underminering og forringelse av hele det dentale etablissement. Men la oss for all del erkjenne at det selvfølgelig finnes norske tanntek-

nikere som driver importvirksomhet som tilfredsstillende alle myndighetskrav, og som sikkert driver sin forretningsvirksomhet etter sunne prinsipper.

Tannteknikerbransjen må være villig til å møte utfordringene med importen, og tenke nytt. Steiner må snus, og kanskje må vi endog være villige til å stille spørsmål ved rotfestede ideologier. Selvfølgelig er det mange av oss som vil mene at vi her rører ved både prinsipielle, etiske og moralske sider av vår hverdag, og hver enkelt av oss vil bli tvunget til møte og ta stilling til problematikken.

Etter mitt skjønn ville det være et fatalt feilgrep for hele næringen å passivt slippe importen løs i sin fulle skala, og kun bringe dette ned til et spørsmål om pris. Et mulig og skremmende scenario ville da bli en liten stamme av importfirmaer, som med et snevert antall tannteknikere skulle foreta justeringer og reparasjoner. På sikt ville da høyst sannsynlig hele den norske tannteknikerkompetansen smuldre bort, rekrutteringen stanse og bransjen nærmest elimineres, noe selv ikke de mest importvennlige tannleger ville dra nytte av.

Et berettiget spørsmål bør derfor rettes til våre norske tannleger, om ikke også de må ha moral og et visst ansvar knyttet til disse forhold. Det synes svært kortsiktig å importere tannteknikk kun ut fra profittmessige hensyn. For det kan vel ikke herske tvil om at en kunnskapsrik og økonomisk oppegående norsk tannteknikerstand må være en felles faglig berikelse og betryggelse også for tannlegene. Tannteknikerbransjen ber verken om særordninger eller andre tiltak av mer proteksjonistisk karakter, men snarere om at alle involverte parter, det være seg tannleger, tannteknikere eller importører, er villige til å tenke grundig igjennom de prinsipielle og svært viktige sider som denne debatten reiser.

Norske tannteknikere kan ikke møte konkurransen fra lavkostnadsland som eksempelvis en del asiatiske eller øst-europeiske land, på pris. Vi må bygge vår forretningsidé på helt andre prinsipper. Norske tannteknikere besitter i dag høy og bred kompetanse, også målt etter en internasjonal målestokk. Dette må vi gjøre bruk av, og i langt større grad enn tidligere tørre å hevde hva vi kan og hva vi står for. Det er gjennom faglig dyktighet og soliditet over tid, sammen med en seriøs opptreden i et marked, at vi vil vinne respekt og få tilgang på oppdrag. Vi skylder fremtidige norske tannteknikere å legge forholdene til rette slik at de faktisk ønsker å ta sin utdanning. Og gjøre dem trygge på at de velger et skapende og framtidsrettet yrke.

For de som måtte lese disse synspunkter og mene at de reflekterer et hjertesukk fra en bransje som er på gyngende grunn, må jeg få lov til å minne om følgende:

Aldri har tannteknikerbransjen i Norge hatt et mer «potent» og kvalifisert mannskap. Vi har både evnen, viljen og lysten som skal til for å møte dagens og morgendagens utfordringer.

Det eneste vi ber om er en rettskaffenhet og et rammeverk som gjør at alle markedets aktører, det være seg utenlandske eller norske, står på et tilnær-

met likt nivå når kampen om kundenes gunst skal begynne.

Styret i NTTF vil bestrebe seg på å få vår bransje til å møte dagens og morgendagens utfordringer bl.a. ved å ha en så stor og solid organisasjon som mulig. Ved relevant informasjon og kommunikasjon med de parter vi naturlig hører sammen med, vil vi fortløpende søke å få til løsninger som kommer våre medlemmer til gode. Vi vil alltid sette medlemmenes interesser og ønsker i sentrum. Takhøyden skal og bør være høyest mulig. Det er gjennom dynamikken i en kvalifisert og gjerne høylydt debatt at vi når nye mål.

La oss allikevel være enige om en ting: Bransjen må ha en fellesnevner for å ha gjennomslagskraft mot de myndigheter og/eller offentlige organer vi må forholde oss til. Om ikke annet, er det mitt håp at vi alle stiller oss selv noen spørsmål og gjerne bringer ulike synspunkter «til torgs» slik at denne debatten får den oppmerksomheten og engasjement den fortjener.

Adresse: Maigullveien 3, 3150 Tolvsrød

Innlegget har tidligere stått publisert i Tenner i Fokus nr. 5, 2003.